

RAČUNOVODSTVENO OBUHVATANJE NABAVKE OSNOVNIH SREDSTAVA PUTEM FINANSIJSKOG LIZINGA

Dragana Čavić*

Sažetak: *Finansijski lizing predstavlja specifičan oblik nabavke osnovnih sredstava. Davalac lizinga finansira nabavku sredstava od proizvođača za potrebe primaoca lizinga. Primalac lizinga za uzvrat plaća davaocu lizinga naknadu, najčešće u ratama. Lizing rata sadrži otplatu obaveze prema lizing društvu i kamatu za korišćenje finansijskih sredstava davaoca lizinga. Nabavljeno sredstvo primalac lizinga evedentira u finansijskim izveštajima kao sopstveno sredstvo koje podleže amortizaciji.*

Ključne reči: *finansijski lizing, primalac lizinga, davalac lizinga*

Abstract: *Financial leasing represents a specific form of purchasing fixed assets. The lessor finances the purchase of assets from a manufacturer for the lessee's needs. The lessee in turn pays a rent to the lessor, usually divided into installments. A leasing installment consists of paying the principal to the leasing company as well as the interest for using the funding. The purchased assets are registered in the lessee's financial reports as their asset which is to be amortized.*

Key words: *financial leasing, lessee, lessor*

Uvod

Privredni subjekti mogu finansirati osnovna sredstva na različite načine: iz sopstvenih izvora, pomoću bankarskih kredita ili putem lizinga. Finansiranje nabavke putem lizinga pruža brojne prednosti. Korisnik lizinga prilikom nabavke ne plaća pun iznos nabavne vrednosti, već naknadu za zakupljeno sredstvo isplaćuje u ratama. Po isteku ugovorenog perioda, zakupac može da otkupi iznajmljeno sredstvo po znatno nižoj ceni, ili da uzme u zakup novo i savremenije sredstvo. Prednost zakupa ogleda se i u izbegavanju rizika po osnovu vlasništva nad sredstvom, kao što su gubitatak ili tehničko-tehnološka zastarelost sredstva. Iz navedenih razloga, lizing postaje sve češći oblik pribavljanja osnovnih sredstava.

Lizing je ugovor kojim davalac lizinga prenosi na korisnika lizinga pravo korišćenja nekog sredstva na određeno vreme i uz odgovarajuću naknadu. Postoje dve vrste lizinga: finansijski i operativni. Osnovna razlika između finansijskog i operativnog lizinga ogleda se u prenošenju vlasništva nad predmetom lizinga na korisnika lizinga na kraju ugovorenog perioda. Kod finansijskog lizinga, vlasništvo nad predmetom lizinga prenosi se na korisnika lizinga po isteku perioda otplate, dok se kod operativnog lizinga ne podrazumeva prenos vlasništva.

Pojam finansijskog lizinga

Finansijski lizing je vrsta lizinga kojim se suštinski prenose rizici i koristi od posedovanja sredstva, sa zakupodavca na zakupca, iako on nije formalni vlasnik sredstva. Rizici se odnose na potencijalne gubitke zbog neiskorišćenosti kapaciteta, tehnološke zastarelosti i sl. Koristi predstavljaju očekivanu zaradu tokom ekonomskog veka sredstva.

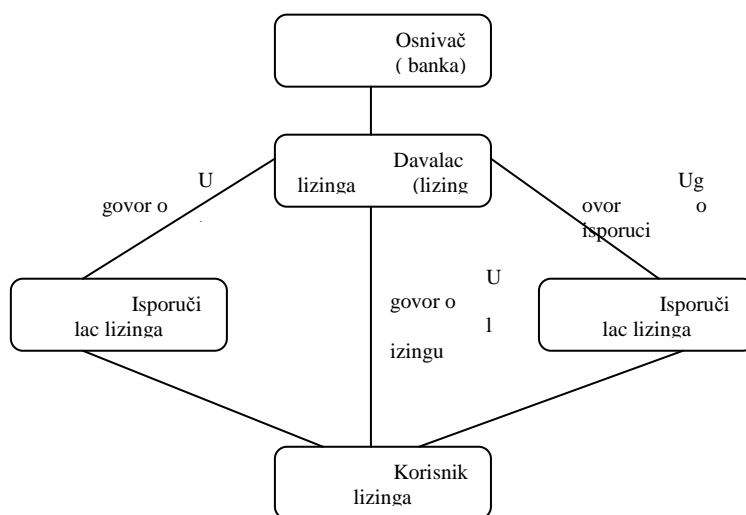
* Dragana Čavić, saradnik u nastavi, Visoka poslovna škola strukovnih studija, Novi Sad, Srbija

Postoje dve vrste finansijskog lizinga:

- Direktni,
- Indirektni finansijski lizing.¹

Direktni finansijski lizing predstavlja ugovor između proizvođača ili drugog isporučioaca materijalnih dobara i korisnika lizinga, koji stiče pravo korišćenja imovine uzete u lizing i obavezuje se na plaćanje odgovarajuće naknade u ugovorenom periodu.

Indirektni finansijski lizing predstavlja poslovni aranžman u kojem učestvuju tri subjekta: davalac lizinga, korisnik lizinga i isporučilac predmeta lizinga. Davalac lizinga zaključuje dva, međusobno povezana ugovora. Prvi, ugovor o isporuci, davalac lizinga zaključuje sa isporučiocem (proizvođačem) koga je izabrao korisnik, a na osnovu kojeg davalac lizinga stiče pravo svojine nad predmetom lizinga. Drugi, ugovor o finansijskom lizingu, davalac lizinga zaključuje sa korisnikom lizinga, kome prenosi ovlašćenje držanja i korišćenja predmeta lizinga na ugovoreno vreme i uz ugovorenu naknadu. Odnosi između subjekata mogu se prikazati na sledeći način:

Slika 1. Indirektni finansijski lizing²

Prema Zakonu o finansijskom lizingu, indirektni lizing je jedini oblik lizinga, dok je direktni lizing uređen Zakonom o obligacionim odnosima. Predmet finansijskog lizinga mogu biti samo pokretne nepotrošne stvari kao što su: oprema, postrojenja, vozila i sl. Nepokretnosti (zemljište i građevinski objekti) nisu predmet finansijskog lizinga.

Postupak nabavke opreme putem finansijskog lizinga

Nabavka osnovnih sredstava putem finansijskog lizinga obuhvata sledeće aktivnosti:

- Izbor predmeta lizinga;
- Podnošenje zahteva za odobrenje lizinga i odgovarajuće dokumentacije;

¹ Grupa autora: Priručnik o primeni kontnog okvira u skladu sa MRS/MSFI, Privredni savetnik, Beograd, 2007, str. 291

² Igor Tatić, *Ugovor o lizingu kao način finansiranja nabavke opreme*, IV seminar – Primena izmenjenih MRS, novih MSFI i drugih aktuelnih propisa, Savez računovođa i revizora Srbije, Beograd, 2006, str. 52

- Odobrenje zahteva;
- Zaključivanje ugovora;
- Uplata učešća i troškova obrade zahteva;
- Isporuka predmeta lizinga;
- Isplata isporučiocu predmeta lizinga od strane lizing kuće;
- Ispostavljanje računa korisniku lizinga;
- Otplata lizing rata.³

Potencijalni korisnik lizinga, nakon odabiranja predmeta lizinga i proizvođača ili trgovca od koga će nabaviti sredstvo, podnosi zahtev i odgovarajuću dokumentaciju lizing društvu. Lizing kuća vrši ocenu boniteta klijenta i ukoliko je ocena pozitivna zahtev se odobrava i zaključuje ugovor o lizingu. U ugovoru o lizingu su precizno određeni: predmet lizinga, iznos naknade koju plaća korisnik lizinga, iznos pojedinih rata naknade, broj rata i vreme plaćanja, rok na koji je ugovor zaključen i dr. Nakon zaključenja ugovora, korisnik lizinga uplaćuje učešće i preuzima predmet lizinga. Lizing kuća isplaćuje sredstvo proizvođaču (ili trgovcu) i ispostavlja račun i plan otplate korisniku lizinga. Korisnik lizinga otplaćuje lizing rate, najčešće mesečno, do kraja trajanja ugovora o lizingu.

Računovodstveno obuhvatanje finansijskog lizinga

Suštinu finansijskog lizinga čini pravo korisnika lizinga da stiče ekonomske koristi od korišćenja predmeta lizinga tokom najvećeg dela veka trajanja sredstva. Takođe, korisnik lizinga ima obavezu da za pravo korišćenja plati iznos koji je približan fer vrednosti predmeta lizinga i pripadajuću finansijsku naknadu. U skladu sa tim, korisnik lizinga priznaje finansijski lizing kao sredstvo i kao obavezu u svom bilansu stanja. Sredstvo i obaveza se evidentiraju po fer vrednosti zakupljenog sredstva ili po sadašnjoj vrednosti minimalnih plaćanja lizinga, ako je ona niža.

Fer vrednost je iznos za koji sredstvo može biti razmenjeno ili obaveza izmirena između upoznatih, voljnih i nezavisnih strana. Minimalna plaćanja lizinga su plaćanja u toku trajanja lizinga, koja se zahtevaju ili se mogu zahtevati od korisnika lizinga.⁴

Primer:

Lizing društvo Hypo Alpe-Adria-Leasing d.o.o. iz Beograda zaključilo je ugovor sa primaocem lizinga SZR „Pomak“ iz Bačkog Petrovca dana 02.05.2006. godine za finansiranje nabavke teretnog vozila Fiat Ducato putem finansijskog lizinga u trajanju od 72 meseca (6 godina).

Nabavna vrednost predmeta lizinga je RSD 1.663.799,85 što iznosi EUR 19.077,32 obračunato po prodajnom kursu za EUR Hypo Alpe Adria Bank na dan zaključenja ugovora.

Bruto nabavna vrednost predmeta lizinga je RSD 1.963.283,82 što iznosi EUR 22.511,24 obračunato po prodajnom kursu za EUR Hypo Alpe Adria Bank na dan zaključenja ugovora.

Iznos neto finansiranja je RSD 1.663.799,85 što iznosi EUR 19.077,32 obračunato po prodajnom kursu za EUR Hypo Alpe Adria Bank na dan zaključenja ugovora.

Ukupan iznos kamate je EUR 4.524,28. Nominalna kamatna stopa je 7,50% godišnje, a efektivna stopa lizing naknade je 9,71%.

Iznos preostale vrednosti predmeta lizinga je 0,00.

³ Isto, str. 53-54

⁴ Rada Stojanović, *Finansijsko izveštavanje – priručnik*, Savez računovođa i revizora Srbije, Beograd, 2007, str. 251

Iznos koji se amortizuje kroz rate lizing naknade je EUR 19.077,32.

Primalac lizinga je dužan da na ime naknade za korišćenje predmeta lizinga, plati:

- Učešće u iznosu od EUR 3.433,92 obračunato po prodajnom kursu za za EUR Hypo Alpe Adria Bank na dan uplate;
- PDV na kamatu u iznosu od EUR 814, 37 obračunato po prodajnom kursu za za EUR Hypo Alpe Adria Bank na dan uplate;
- 72 rate mesečno pri čemu svaka rata iznosi 327,80 EUR u dinarskoj protivvrednosti obračunato po prodajnom kursu za za EUR Hypo Alpe Adria Bank na dan uplate. Ukupan iznos rata lizing naknade je 23.601,60 EUR.

Knjiženje korisnika lizinga je sledeće:

red. br.	račun		opis	iznos	
	duguje	potraž.		duguje	potražuje
1)	028		Avansi za nekretnine, postrojenja, opremu i biološka sred. u pripremi	370.508,23	
		241	Tekući račun		370.508,23
	272		PDV u datim avansima po opštoj stopi	56.518,20	
		028	Avansi za nekretnine, postrojenja, opremu i biološka sred. u pripremi		56.518,20
	- za uplaćeni avans na ime učešća za finansijski lizing i prethodni PDV sadžan u primljenom avansnom računu				
2)	023		Postrojenja i oprema	1.663.799,85	
	4191		Ostale dugoročne obaveze-razgraničene kamate sadržane u planu otplate finansijskog lizinga	394.578,29	
	270		PDV u primljenim računima po opštoj stopi	370.508,23	
		4190	Ostale dugoročne obaveze- po osnovu opreme uzete u finansijski lizing		
		4199	Ostale dugoročne obaveze – obračunate kamate po finansijskom lizingu		2.034.308,08
	- za primljenu opremu i račun po ugovoru o finansijskom lizingu				
3)	028		Avansi za nekretnine, postrojenja, opremu i biološka sred. u pripremi	56.518,23	
	272		PDV u datim avansima po opštoj stopi	<u>-56.518,23</u>	
	4190		Ostale dugoročne obaveze- po osnovu opreme uzete u finansijski lizing	370.508,23	
		028	Avansi za nekretnine, postrojenja, opremu i biološka sred. u pripremi		370.508,23
		- za prenos PDV sadržanog u datom avansu na avanse za opremu po finansijskom lizingu			

Promena 1: Posle potpisivanja ugovora o finansijskom lizingu, korisnik lizinga je uplatio učešće u iznosu od 4.248,29 EUR u dinarskoj protivvrednosti po prodajnom kursu za EUR Hypo Alpe Adria Bank tj. 370.508,23 dinara (4.248,29 x 87,2135). Učešće sadrži PDV na vrednost predmeta lizinga (3.433,92 EUR) i PDV na ukupan iznos lizing naknade tj., kamate (814,37 EUR).

Promena 2: Davalac lizinga je obavestio isporučiooca da je korisnik lizinga uplatio učešće, nakon čega je izvršena isporuka predmeta lizinga. Primalac lizinga je po prijemu teretnog vozila i fakture evidentirao vrednost sredstva na računu stalne imovine 023 – postrojenja i oprema. Sredstvo je knjiženo po nabavnoj vrednosti u iznosu od 19.077,32 EUR odnosno 1.663.799,85 CSD. Kamate iskazane u računu obuhvaćene su na računu 419 – ostale dugoročne obaveze kao trošak budućeg perioda i prenose se na rashode prema planu otplate finansijskog lizinga. PDV koji je obračunat na vrednost predmeta lizinga evidentiran je na računu 270 – PDV u primljenim računima po opštoj stopi i predstavlja prethodni porez za koji se može umanjiti dugovni PDV u tom poreskom periodu. Dugoročne obaveze po finansijskom lizingu koje sadrže vrednost opreme i obračunati PDV iskazane su na računu 4190.

Promena 3: Korisnik lizinga je za visinu uplaćenog avansa zatvorio obavezu po ugovoru o finansijskom lizingu, zatvorio avans i prethodni porez koji je knjižen po plaćenim avansima.

Otplata lizinga rata

Iznos koji korisnik lizinga plaća kao najamninu sadrži dva elementa:

- Trošak finansiranja, tj kamatu;
- Otplatu obaveza po lizingu.⁵

Pored navedenih elemenata, ugovor o lizingu često sadrži valutnu klauzulu ili neki drugi instrument zaštite od rizika.

Troškove finansiranja treba rasporediti na periode tokom trajanja lizinga, tako da se u svim periodima dobije ista kamatna stopa na preostali iznos obaveza po lizingu. Finansijski rashod će biti najveći na početku perioda lizinga i smanjivaće se kako se obaveza otplaćuje.

Prilikom uplate svake rate treba utvrditi koji deo se odnosi na kamatu, a koji na otplatu obaveza po lizingu.

Za identifikovanje strukture uplate koriste se dva metoda:

- Aktuarski metod;
- Zbirni metod (metod sume brojeva).⁶

Mesečni anuitet (lizing rata) izračunava se po sledećoj formuli⁷:

$$a = C - FV \cdot \frac{r^n (r - 1)}{r^n - 1} + FVx(r - 1)$$

a – anuitet

C – iznos glavnice

FV – ostatak vrednosti

⁵ Zoran Petrović, Đorđije Rakočević, *Priručnik za primenu MRS, IPC*, Beograd, 2004, str. 342

⁶ Rada Stojanović, Jovan Čanak, Zoran Škobić, *Računovodstvene politike*, Savez računovođa i revizora Srbije, Beograd, 2006, str. 131

⁷ Ratomir Ćirović, *PDV na finansijski i operativni lizing*, Privredni savetnik, Savez računovođa i revizora Srbije, Beograd, str. 17

n – broj meseci otplate

p – mesečna kamatna stopa sadržana u lizing naknadi

$$r = 1 + \frac{p}{100}$$

U našem primeru lizing rata iznosi:

$$a = 19.077,32 \cdot \frac{1,00625^{72} (1,00625 - 1)}{1,00625^{72} - 1} = 327,80$$

$$p = \frac{7,5\%}{12} = 0,625$$

Tabela 1. Plan otplate finansijskog lizinga

Period	Datum dospeća	Rata lizing naknade	Otplata glavnice	Kamata	Saldo glavnice
0	03.05.2006.	0,00	0,00	0,00	19.077,32
1	01.06.2006.	327,80	327,80	0,00	18.749,52
2	03.07.2006.	327,80	210,62	117,18	18.538,90
3	01.08.2006.	327,80	211,93	115,87	18.326,97
4	01.09.2006.	327,80	213,26	114,54	18.113,71

Kamata od 0,625% mesečno računa se na ostatak glavnice. Prva lizing rata u iznosu od 327,80 EUR sadrži samo otplatu glavnice, jer se plaćanja vrše unapred, pa se isplaćena rata odbija od kapitalne sume na početku perioda pre nego što se izračuna kamata. Saldo glavnice nakon plaćene prve rate iznosi 18.749,52 EUR (19.077,32 – 327,80). Druga rata lizing naknade sadrži kamatu u iznosu od 117,18 EUR (18.749,52 x 0,00625) i otplatu glavnice u iznosu od 210,62 EUR. Posle plaćene druge rate ukupne obaveze preduzeća prema lizing društvu iznose 18.538,90 EUR. Obračunata kamata je najveća na početku otplate zakupnine i smanjuje se sa daljim ratama.

Knjiženje otplate kod korisnika lizinga je sledeće:

red. br.	račun		opis	iznos	
	duguje	potraž.		duguje	potražuje
1)	4190		Ostale dugoročne obaveze-po osnovu opreme uzete u finansijski lizing	28.588,60	
		241	Tekući račun		28.588,60
- za plaćenu prvu ratu finansijskog lizinga					
2)	562		Rashodi kamata	10.325,32	
		4191	Ostale dugoročne obaveze-razgraničene kamate u planu otplate finansijskog lizinga		10.325,32
- za dospelu drugu ratu finansijskog lizinga					
3)	4190		Ostale dugoročne obaveze-po osnovu opreme uzete u finansijski lizing	18.558,88	
		4199	Ostale dugoročne obaveze- obračunate kamate po finansijskom lizingu	10.325,32	
		241	Tekući račun		28.884,10

- za plaćenu drugu ratu finansijskog lizinga			
4)	564	Rashodi po osnovu efekata valutne klauzule	295,51
	4190	Ostale dugoročne obaveze-po osnovu opreme uzete u finansijski lizing	189,87
	4199	Ostale dugoročne obaveze- obračunate kamate po finansijskom lizingu	105,64
- za kursne razlike po osnovu druge rate finansijskog lizinga			
5)	564	Rashodi po osnovu efekata valutne klauzule	20.685,82
	4190	Ostale dugoročne obaveze-po osnovu opreme uzete u finansijski lizing	16.712,82
	4199	Ostale dugoročne obaveze- obračunate kamate po finansijskom lizingu	3.973,00
- za obračunate negativne kursne razlike po osnovu usklađivanja dugoročnih obaveza po finansijskom lizingu			

Promena 1: Prema planu otplate, prva rata iznosi 28.558,60 dinara (327,80 x 87,2135). Rata sadrži samo otplatu glavnice i u tom iznosu se zatvaraju odgovarajuće dugoročne obaveze po osnovu finansijskog lizinga.

Promena 2 i 3: Druga rata iznosi 28.884,10 dinara (327,80 x 88,1150). Rata se sastoji od otplate glavnice u iznosu od 18.558,72 dinara i otplate kamate u iznosu od 10.325,32 dinara. Za navedene iznose zatvaraju se odgovarajuće dugoročne obaveze po osnovu ugovora o finansijskom lizingu. Sa računa troškova budućih perioda (račun 4191) prenosi se iznos dospele kamate na račun rashoda obračunskog perioda (račun 562).

Promena 4 i 5: Druga rata je plaćena po kursu od 88,1150 dinara za 1 evro, dok je u knjigovodstvu obaveza za lizing ratu iskazana po kursu od 87,2135 dinara za 1 evro pa je potrebno izvršiti usklađivanje vrednosti u knjigovodstvu utvrđivanjem efekata valutne klauzule. S obzirom na to da je kurs evra povećan u odnosu na kurs po kojem je iskazana dinarska protivvrednost obaveze po osnovu lizinga, kod korisnika lizinga utvrđeni su negativni efekti valutne klauzule ($88,1150 - 87,2135 = 0,9015 \times 327,8 = 295,51$). U slučaju da je kurs evra smanjen, utvrdili bi se pozitivni efekti po osnovu ugovorene valutne klauzule.

Valutna klauzula podrazumeva da se novčane obaveze koje proizilaze iz ugovora o lizingu izražavaju u evrima, a da se izmiruju u dinarima po prodajnom kursu za devize na dan plaćanja. Obračunati efekti ugovorene valutne klauzule iskazuju se kao rashod i prihod na računima 564 – Rashodi po osnovu efekata valutne klauzule i 664 – Prihodi po osnovu efekata valutne klauzule.

Obračun amortizacije

Korisnik lizinga evidentira predmet lizinga kao sredstvo u bilansu stanja i ima obavezu da obračunava amortizaciju.

Otpisivanje sredstava uzetih u lizing zavisi od toga da li će korisnik lizinga po isteku lizinga postati vlasnik tih sredstava. Ako je izvesno da će korisnik lizinga steći vlasništvo nad sredstvom do kraja trajanja lizinga, period u kome se obračunava amortizacija tj. period u kome treba amortizovati sredstvo je koristan vek trajanja sredstva.

Kada nije sasvim izvesno da li će korisnik lizinga steći pravo svojine nad predmetom lizinga sredstvom, sredstvo treba amortizovati u celini tokom trajanja lizinga ili u okviru veka trajanja sredstva, u zavisnosti od toga koji je od ova dva perioda kraći.

U navedenom primeru, uz pretpostvku primene linearnog metoda i stope amortizacije od 16,67% (100/6) godišnja amortizacija iznosi 3.179,55 EUR. Mesečni trošak amortizacije iznosi 264,96 EUR. Obračunati trošak amortizacije priznaje se kao rashod perioda u kojem je nastao i knjiži se na sledeći način:

red. br.	račun		opis	iznos	
	duguje	potraž.		duguje	potražuje
1)	540		Troškovi amortizacije	23.108,33	
		0239	Ispravka vrednosti opreme		23.108,33
- za obračunatu amortizaciju za iznajmljeno sredstvo					

Zaključak

Računovodstveno obuhvatanje nabavke osnovnih sredstava putem finansijskog lizinga slično je knjiženju nabavke sredstava na kredit. Prednosti lizinga u odnosu na kredit su brža realizacija procesa finansiranja, niže kamatne stope, manje garancije (predmet lizinga je sredstvo osiguranja) i poreske olakšice (obračunata amortizacija smanjuje oporezivi profit).

Korisnik lizinga priznaje sredstvo, koje je predmet lizinga, kao imovinu i kao obavezu u bilansu stanja, iako formalno nije vlasnik sredstva. Naknada koju korisnik lizinga plaća davaocu lizinga sadrži nabavnu vrednost sredstva i kamatu. Naknada se isplaćuje u ratama, najčešće mesečno. Isplatom poslednje rate, korisnik lizinga postaje vlasnik sredstva.

Literatura:

- [7] Ćirović R., (2007) *PDV na finansijski i operativni lizing*, Privredni savetnik, Beograd, Savez računovođa i revizora Srbije
- [8] Grupa autora, (2007) *Priručnik o primeni kontnog okvira u skladu sa MRS/MSFI*, Beograd, Savez računovođa i revizora Srbije
- [9] Petrović Z, Rakočević Đ., (2004) *Priručnik za primenu MRS*, Beograd, IPC
- [10] Stojanović, R., (2007) *Finansijsko izveštavanje*, Beograd, Savez računovođa i revizora Srbije
- [11] Stojanović R, Čanak J, Škobić Z., (2006) *Računovodstvene politike*, Beograd, Savez računovođa i revizora Srbije
- [12] Tatić I., (2006) *Ugovor o lizingu kao način finansiranja nabavke opreme*, VI seminar – Primena izmenjenih MRS, novih MSFI i drugih aktuelnih propisa, Beograd, Savez računovođa i revizora Srbije